№ 171 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 7

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 7 № 171

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԳԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ
Ամսական ՄԷԿ րուբլի

Ամերիկա տարեկան	6 դօլլար
Եւրոպա »	30 ֆրանկ
Պարսկաստան »	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել	40 կոպ.

Էմ. քահ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ
Լոյս տեսան
1) «Ընտիր Հատուածներ» ա. մաս—արձակ, հինգերորդ տիպ, 370 երես.
2) «Ընտ. Հատ.» Բ. մաս—քանաստեղծութիւն, երկրորդ տիպ, 416 երես.
Երկուսն էլ բարեփոխված և մեր նորագոյն գրողների երկերով հարստացրած:
Իւրաքանչիւր մասի գինն է 80 կոպ.: Գումարով գնողներին՝ 65 կոպ.: Երկու մասերը միասին՝ 1 ր. 50 կոպ.: Գումարով գնողին՝ 1 ր. 20 կ.: Ցօրինողին դիմողը ճանապարհածախս չէ տալիս:
Դիմել՝ 1) МОСКВА, Свящ. Э. Назарянцъ.
2) ТИФЛИСЪ, Центральная Книжная Торговля.
3) БАКУ, Книжный магазинъ «Сотрудникъ»
(ա.) 10—3

ՎՏԱՆԳՎԱԾ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ

I

Անիի շրջակայքում գտնվող գիւղերը մի առանձին յարգանքով և երախտագիտութեամբ են վերաբերվում դէպի տիկին Մառըր, որը թէ անցեալում և թէ ներկայ տարում օգնում է ժողովրդին իր բժշկական խորհուրդներով և դեղերով: Ապրելով ամբողջ ամառ Անիում իր ամուսնու հետ, որ զբաղված է իր յայտնի հետազօտութիւններով, տիկինը մխիթարող է հանդիսանում գիւղական ժողովրդի համար, որը դիմում է նրան վստահութեամբ և հաւատով:

Այս տարի, սակայն, դիմողների թիւը այնքան մեծ եղաւ և այնպիսի ընդարձակ շրջանից, որ տիկնոջ իր հետ վերցրած դեղերի պաշարը շատ շուտ սպառվեց և այժմ անհրաժեշտութիւն է զգացվում լրացուցիչ պաշարների: Մեզ ուղարկված է դեղերի մի ցուցակ, որոնք պէտք է գնվեն և ուղարկվեն Անի, ուր տիկին Մառըր կը գործադրի նրանց գիւղերում՝ այնտեղ գտնվող բժիշկ Բալաքեանի հետ խորհրդակցելով:

Մենք յոյս ունենք, որ մեր հասարակութեան մէջ կը գտնվեն մարդիկ, որոնք յանձն կառնեն իրանց վրա այդպիսի ծախքերը և միջոց կը տան առաջ տանելու բժշկութեան գործը, որ սկսված է Անիի շրջակայքում:

Անիի փորձը միևնոյն ժամանակ ապարէզ է մղում աւելի ընդարձակ խնդիր, այն է բժշկական օգնութեան գործի կազմակերպութեան խնդիրը մեր գիւղական ազգաբնակութեան շրջանում:

Այդ խնդրի մասին մենք խօսել ենք մի քանի անգամ անցեալներում և այժմ նորից կարևոր ենք համարում կանգ առնել նրա վրա, տալով նրան ճական և լուրջ նշանակութիւն:

Մեր գիւղը տանջվել է և տանջվում է հիւանդութիւններից: Մեր գիւղը տուել է և տալիս է այնպիսի զոհեր, որոնք կարող էին տեղի չունենալ, եթէ բժշկական օգնութիւնը հասած լինէր իր ժամանակին և ազատած լինէր ազգաբնակութեանը հիւանդութիւնների կործանիչ ազդեցութիւնից:

Մակերեւութօրէն դատող մարդկանց այնպէս է թւում, որ գիւղական ազգաբնակութիւնը կարօտութիւն չունի բժշկական օգնութեան, որ նա ինքն ըստ ինքեան շատ առողջ է և որ նա կարող է բժշկվել ինքն իրան, առանց կողմնակի աջակցութեան:

Այդպիսի հայեացքը թիւրիմացութեան արդիւնք է միայն:

Ճիշտ է, գիւղի ֆիզիկական աշխատանքը, որ կատարվում է մաքուր օդի մէջ, ամրացնում է մարդկանց կազմուածքը, բայց գիւղական կեանքի պայմանների մէջ կան և շատ աննպաստ ազդեցութիւններ, որոնք խորտակիչ են հանդիսանում այն անձերի համար, որոնց ընկճում է հիւանդութիւնը: Որդարև՝ գիւղացի նիստ ու կացի մի քանի անպատեհութիւններ, անբաւարար սնունդը, մաքրութեան պակասութիւնը, առողջապահական կարօտների բացակայութիւնը և բոյն դրած ախտերի անարգել տարածումը ստեղծում են աննպաստ պայմաններ գիւղական ժողովրդի առողջութեան համար: Իսկ որանց կից շատ շատ են և այնպիսի տնարութիւններ, որոնք հեշտութեամբ կարող էին բժշկվել, եթէ ձեռք առնվէին մաքառման անմիջական միջոցներ և գործ դրված լինէին մի քանի կարևոր դեղեր:

Եւ ահա մենք տեսնում ենք, որ ամեն անգամ, երբ հանգամանքների շնորհիւ մի որևէ տեղում երևում է մի անձն, որ իր վրա է վերցնում ժողովրդին բժշկելու հեղութիւնը, իսկոյն հանդէս են գալիս առողջ համարված տեղերում բազմաթիւ հիւանդներ, որոնք օգնութեան աղերսանքներով շրջապատում են իրանց բժշկել և սփոփել ցանկացողներին:

Այո, մեր գիւղական ազգաբնակութեան առողջական դրութիւնը մնացել է առանց հոգատարութեան և մենք բարոյական մեծ պատասխանատւութիւն ունենք ժողովրդի առաջ՝ գանց առնելով նրա առողջութեան կարևոր և էական խնդիրը:

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վիէննա, 5 օգոստոսի

Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի ծննդեան օրը ամբողջ երկրում տօնվեց արտաքոյ կարգի հանդիսաւորութեամբ: Բոլոր քաղաքները և գիւղերը զարդարված էին դրօշակներով. ամենուրեք մատուցվեցին հանդիսաւոր պատարագներ, տեղի ունեցան զօրահանդէսներ, հայրենասիրական ցոյցեր. քաղաքներում օծվեցին նորահաստատ բարեգործական հաստատութիւնները: Բոլոր լրագիրները դէպքին նուիրում են հայրենասիրական յօդուածներ, ընդգծելով որ պետութեան հանուր ազգաբնակութիւնը, առանց դասակարգի, ազգի, դաւանանքի խտրութեան, այսօր տոգորված է ցնծութեան և անհուն հպատակութեան զգացմունքներով դէպի կայսրի անձնաւորութիւնը, նրա գերազանց բարութիւնները, անյողդողդ գործունէութիւնը յօգուտ ընդհանուր խաղաղութեան: Վիէննայում և Բուդապեշտում հանդիսաւոր պատարագին ներկայ էին մինիստրները, բարձրաստիճան պալատական պաշտօնեաները: Մայրաքաղաքներում տեղի ունեցան պաշտօնական հացկերոյթներ: Կայսրի կենացի ժամանակ պարպվեցին շատ թնդանօթներ: Մարիէնբադում պատարագին ներկայ էին Էդուարդ թագաւորը և Մէկլէնբուրգի մեծ դուքսը: Բօսնիայում և Հերցեգովինայում օրը նոյնպէս տօնվել է շքեղ հանդիսաւորութեամբ: («Հ. Գ.»)

Վիէննա, 5 օգոստոսի

Հրատարակված է կայսրի ինքնագիր նամակը արդարադատութեան մինիստրի անունով, որով կայսրը ամնիստիա է շնորհում նորին մեծութեան կամ թագաւորական տան անդամներին վիրաւորողներին և երկու շաբաթ ժամանակամիջոցով բանտարկվածներին. վերացնում է պատժի օրինական հետևանքը այն անձանց նկատմամբ, որոնք դատապարտված են 3 ամսից ոչ աւելի բանտարկութեան: Սա վերաբերում է գլխաւորապէս երիտասարդ յանցաւորներին և վերականգնում է մեծ թւով անձանց ընտրողական իրաւունքը: Վերջապէս, ներում է շնորհվում 752 հոգու, որոնք յանցանք են գործել կարիքից ստիպված, պատանեկական թեթևամտութիւնից, կամ բորբոքված դրութեան ժամանակ: («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 5 օգոստոսի

Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի ծննդեան օրը, Կռասնօէ-Սէլօյում, երեկոյեան ժամը 8-ին տեղի ունեցաւ պաշտօնական ճաշ, որին հրաւիրված էին աւստրօ-ունգարական դեսպանատան անդամները: Բարձրագոյն սեղանի կենտրոնում նստած էր ինքը Կայսրը հուսարական գնդի գինւորական համազգեստով, աւստրիական ժապաւէնը վրան: Ճաշի վրա Կայսրը խմեց Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի կենացը: Երաժշտախումբը նուագեց աւստրիական ազգային օրհներգը: Ճաշից յետոյ Թագաւոր Կայսրը անցաւ հրաւիրվածների միջով, արժանացնելով նրանց ողորմած խօսքերի: («Հ. Գ.»)

Բելգրադ, 5 օգոստոսի

Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի յոբելեանի առիթով կաթօլիկական եկեղեցում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք, որին ներկայ էին գահաժառանգ իշխան Գէօրգին, որ աւստրիական հաւատարմատարին շնորհաւորեց իր և թագաւորի անունից: Իբրև սերբ կառավարութեան ներկայացուցիչ՝ պատարագին ներկայ էր արտաքին գործերի մինիստրը թագաւորի քարտուղարի հետ: («Հ. Գ.»)

«N. Fr. Pr.» լրագրի առած տեղեկութեան համաձայն, նովկասեան յեղափոխականները մշտական նոր ռազմական ուժեր են մատակարարում Սաթթար-խանին:

Գնդապետ Լեախովը կալանաւորել է երկու ռուսահպատակներ, որոնց մօտ զէնք է գտնված: Ռուսական ռեսպանութիւնը կալանաւորվածներին ազատեց և նկատողութիւն արեց Լեախովին, որ ռուսաստանցիների համար բաւական է դեսպանութեան տուած թոյլտուութիւնը, և որ նրանք բոլորովին կարիք չունենն դիմելու գնդապետին և թոյլտուութիւն խնդրելու:

(«Р. Сл.»)

Թաւրիզի ապստամբները հնդօ-եւրոպական հեռագրատանը առաջարկել են չընդունել Թաւրիզ հասնելու համար պարսից կառավարութեան հեռագիրները, սպառնալով հակառակ դէպքում կտրտել հեռագրաթելերը: Մասնաւոր հեռագիրները ընդունվում են ազատ կերպով:

Մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան կառավարիչը անհրաժեշտ է համարել արգելել Պարիզում հրատարակվող Ժ. Ժօրէսի «L'Humanité» լրագրի մուտքը ռուսական կայսրութեան սահմանները: («Слово»)

Խրիստիանիա, 5 օգոստոսի

Օգոստոսի 4-ին երկրաշարժաչափ գործիքները ուժեղ երկրաշարժ ցոյց տուին մօտ 7000 կիլօմէտր տարածութեան վրա: («Հ. Գ.»)

Յուլիսի 30-ին Կիեվի բազմամարդ փողոցներից մէկում յայտնվեց տարօրինակ հագուստ հագած մի մարդ. նա դրել էր կապոյտ շրջանակով մի գլխարկ, որի վրա դրված էր «1» թիւ, կրում էր երերգոյնեան ուսադիրներ, իսկ կոճքին կախել էր Գէօրգիեվսկու նման մի խաչ: Այդ անծանօթը, իր շուրջը համախմբելով ամբոխը, ասաց, որ եկել է Օդեսսայից, և մի գրգռիչ ճառ արտասանեց. «Շուտով ջարդելու են ջհուդներին: Օդեսսայում մենք արդէն կարգ ենք մտցրել: Այժմ էլ եկել ենք ձեզ մօտ»: Ներկայ եղողներից մէկը պահանջում է քաղաքապահի միջամտութիւնը. վերջինս Օդեսսայից եկողին տանում է ոստիկանատուն: Քիչ ժամանակից յետոյ Պոդոլի զանազան մասերում փողոցային ջարդեր են սկսվում: Բռնում էին հրէաներին և ծեծում բէզիններով: Անկարգութիւն անողների մէջ գերակշռում էին կապոյտ շապկաւորները, իսկ այդ՝ «յեղափոխութեան դէմ ակտիվ կռիւ մղող» անդամների հագուստն է: Ոստիկանութիւնը իսկոյն վերականգնում է կարգը: Տեղական հայրենասիրական կազմակերպութիւնների պարագլուխները հաւատացնում են բոլորին, որ իրանք մեղսակից չեն: Նրանց ասելով առանձին խմբակներ են այդ անողները:

(«Р. Сл.»)

Պեատիգորսկ, 5 օգոստոսի

Երէկ, երեկոյեան ժամը 10-ին, Գլավնի և Ցարսկի փողոցների անկիւնում, Սուգանսկի հեծեալ գնդի դիւանատան դիմաց, երեք չարագործներ մահափորձ կատարեցին, բրաունինգ ատրճանակներից կրակելով տեղական ոստիկանութեան կառավարիչ ֆօն-Օգլիօյի վրա, որը անվնաս մնաց: Յարձակվողներից մէնը սպանվեց պահնորդական ոստիկանութեան պաշտօնեաների ձեռքով, երկուսը փախան: («Հ. Գ.»)

Նոր Բուխարա, 5 օգոստոսի

Արտակարգ գնացքով Կովկաս մեկնեց Բուխարայի էմիրը: («Հ. Գ.»)

Մոսկվա, 5 օգոստոսի

Խուզարկու ոստիկանութիւնը բացեց մի մեծ գործ, որ վերաբերում է պօստային հին մաքրված և գերբօվի նամակադրոշմներով օգտվելուն: Կեղծողների խմբակը վերջին 2 ամսում կարողացել էր բաց թողնել 6 միլիոնից աւելի մաքրված պօստային նամակադրոշմներ, 5 կոպէկանոցից մինչև 1 րուբլիանոց: Կեղծութիւնը կատարվելիս է եղել Վարշավայում, իսկ սպառումը Մոսկվայում: Այդ գործի առիթով ձերբակալված են Մոսկվայի պօստատան մի պաշտօնեայ, Մոսկվայի 2 կրպակատէրեր, սրանց երկու գործակատարները, մի ուրիշ անձ, երկու հոգի, որոնք հին նամակադրոշմներ են գնելիս եղել Պետերբուրգում, երկու կին և վարշավացի 20 հրէաներ: («Հ. Գ.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇԵՄՔԻՆ

Երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութիւնը, մանաւանդ Մակեդոնիայում, շատ հզօր է. նա կառավարում է ամեն տեղ և ամենքին ուղղութիւն է տալիս: Նրա ձգտումներին քիչ թէ շատ հակառակվողները անմիջապէս ջնջվում են և տերրօրը թագաւորում է ամեն տեղ: Այդ պատճառով շատերը, որոնք համաձայն չէին երիտասարդ-թիւրքերի հայեացքներին, այժմ լռել են և ընթանում են հոսանքի հետ միասին բոլոր ուժով, առանց դիմադրութիւն ցոյց տալու: Օրինական կառավարութիւն Մակեդոնիայում իրապէս գոյութիւն չունի, այլ ամենուրեք իշխում է երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը: («Б. В.»)

Պարիզեան երիտասարդ-թիւրքերի կոմիտէտը յիազօրել է «Р. Сл.» լրագրի թղթակցին հերքելու այն տարածված լուրը, որ իբր տարաձայնութիւններ են ծագել իր և կենտրոնական կոմիտէտի միջև: Երէկ երեկոյեան տեղի ունեցաւ երիտասարդ-թիւրքերի պարիզեան կոմիտէտի նիստը և այնտեղ պարզվեց, որ կատարեալ համերաշխութիւն է տիրում երկու կոմիտէտների միջև ապագայ գործելակերպի ծրագրի նկատմամբ:

Կ. Պօլսի հայ թերթերը հաղորդում են, որ հայ-հռօմէականները իրանց կաթողիկոս-պատրիարք Սապպաղեան արքեպիսկոպոսի, պատրիարքարանի գործակատար Յովսէփ Չէհիրեանի և գանձապահ Աբիկեան վարդապետի պաշտօնանկութիւնն են պահանջում:

Փոքր-Ասիայի նահանգներում արդէն սկսվել են պատուիրակների ընտրութիւնները պարլամենտի համար: Կ. Պօլսում նախ տեղի պիտի ունենան մունիցիպալիտետի ընտրութիւնները:

Կ. Պօլսում յայտարարվել է նոր օրէնք, որի համաձայն տեղի պիտի ունենան քաղաքային ինքնավարութեան (մունիցիպալիտետի) ընտրութիւնները մայրաքաղաքում: 12 շրջաններից իւրաքանչիւր շրջան պիտի ընտրէ իր ներկայացուցիչը և չորս օգնականներ:

Մինիստրութեան նախագ. Քեամիլ-փաշան, «Matin» թերթի աշխատակցի հետ տեսակցութիւն ունեցած ժամանակ, ասել է.

«Դուք կարող էք հրատարակութեան տալ, որ մեր արտաքին քաղաքականութիւնը ձգտում է պահպանել արդէ յարաբերութիւնը: Բայց, պէտք է ասեմ ձեզ, որ եթէ խաղաղութիւնը մեր երկրում չը խանգարվի և եթէ ռէֆօրմների գործը աջողութեամբ ընթանայ, այն ժամանակ շատ հաւանական է, որ հնարաւորութիւն կը ներկայանայ քայլեր անել, որպէսզի պետութիւնները վերջ դնեն իրանց հսկողութեանը Մակեդոնիայում:(«Б. В.»)

„Бир. Вѣд." թերթին Լոնդոնից հեռագրում են, որ Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնները միանգամայն հանգստացուցիչ բնաւորութիւն են կրում: Կրիզիսի սուր շրջանը անցել է: Երիտասարդ-թիւրքերը իրանց ամբողջ ուշադրութիւնը կենտրոնացրել են ադմինիստրացիան առողջացնելու վրա: Այդ ուղղութեամբ ոչ մի դիմադրութեան նրանք չեն հանդիպում սուլթանի կողմից: Երէկ Ստամբուլում խուժանը ճանաչեց Զմիւռնիայից եկած Ալի-բէյին, որը սպանված Իզզէթ-փաշայի օգնականն էր ճանաչված: Նրան խիստ ծեծի ենթարկեցին: Երիտասարդ թիւրքերի կոմիտէտի անդամների միջամտութիւնը միայն նրան մահից ազատեց: Ծեծից ջարդված Ալի-բէյին տարան բանտը:

Կ. Պօլսում մեծ ցոյցեր են սպասվում ի պատիւ մակեդոնացիների պատուիրակութեան, որ գալու է Սալոնիկից:

Գերմանական դեսպանութիւնը Կ. Պօլսում բոլորովին մտադրութիւն չունի այն պետութիւնների օրինակին հետևել, որոնք որոշել են ժամանակաւորապէս հրաժարվել նոր պահանջներ անելուց թիւրք կառավարութիւնից: Դեսպանատանը գտնում են, որ հէնց հիմա է շատ յարմար ժամանակը սուլթանից նոր կոնցեսսիաներ կորզելու: Ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, գերմանական երկաթուղու վարչութիւնը դիմել է Բ. Դրանը, խնդրելով, որ Պրիշտինից մինչև սերբիական սահմանները երկաթուղի շինելու համար կոնցեսսիա տրվի: Լոնդոնում հաւատացած են, որ այդ խնդիրը կը մերժվի այն պատրուակով, թէ նոր երկաթուղային գծեր կառուցանելու հարցը պիտի յետաձգվի մինչև պարլամենտի գումարումը:(«Б. В.»)

Թիւրքիայի արդարադատութեան մինիստրը յայտնել է ժուռնալիստներին, որ ձերբակալված նախկին մինիստրները կը յանձնվեն նոր պալատի դատարանին, որի կազմի մէջ կը մտնեն դատական անդամներ պարլամենտից և պետական խորհրդից:

— Ահա թէ ինչու,—բացատրեց մինիստրը,—արձակված բարձրաստիճան պաշտօնեաների դատավարութիւնը չէ կարող պարլամենտի գումարումից առաջ տեղի ունենալ: Ոչ մի և ի զուր են դատավարութեան յետաձգումը համարում իբրև մի գիջում հին ռէժիմի կողմնակիցներին արված:(«Б. В.»)

Կ. Պօլսից հեռագրում են Բեռլինի լրագիրներին, որ երիտասարդ-թիւրքերի «Իկդամ» թերթի գլխաւոր խմբագիրը տեսակցութեան գնաց ձերբակալված ու բանտում

պահվող բարձրաստիճան պաշտօնեաներին։ Նրանք սկսել են միմեանց մեղադրել զանազան յանցանքների մէջ։ Զէքի-փաշան ջղային խիստ հիւանդութիւն է ստացել. Նա խնդրում է, որ իրան թոյլ տան անձնասպանութիւն գործել։ Ի նպաստ ազգային ֆօնդի նաւատորմիղ կառուցանելու համար նա նուիրեց 5,000 ոսկի։ Պալատական աստղագէտ Աբդիւլ-Հիւդան սպառնում է, որ, եթէ իրան ազատ չարձակեն, նա նոր կառավարչական ձեր կոչնչացնի մագնիսական ոյժերի միջոցով։ Թամին բէյը և Ռամի-փաշան խելագարվել են։ Միւս բանտարկեալները մօտ են խելագարութեան։ («Б. В.»)

—

Կ. Պօլսից ստացված տեղեկութիւնները հաւատացնում են, որ սուլթանը հաւանութիւն է տուել մի նոր մեդալ հաստատելու ի յիշատակ սահմանադրութեան։

—

Թիւրքական դեսպանութեան քարտուղարը Պետերբուրգում կտրականապէս հերքում է լրագրական այն լուրերը, թէ իբր Թիւրքիայում ռէակցիան սկսել է գլուխ բարձրացնել։

— Մեզանում հող չը կայ ռէակցիօներական ձգտումների համար. սահմանադրութեան հակառակորդները—հին ռէժիմի ծառաները—մի խումբ մարդիկ են, որոնց մեծ մասը արդէն արտասահման է փախել։ Այն բանի մէջ, որ սուլթանը, բանակը և ժողովուրդը նուիրված են սահմանադրութեանը, չէ կարելի կասկածել։ Բացի դրանից սահմանադրական կարգերի սկզբունքները միանգամայն համապատասխանում են մեր երկրի դեմօկրատական ոգուն, որը երբեք ճորտական դրութիւն չէ ճանաչել և միշտ ազատ է եղել ֆէօդալական ու կաստային նախապաշարումներից։

Վերջապէս, որ և ամենից կարևորն է, Թիւրքիայում բոլորն էլ հասկացել են, որ հին ռէժիմը տանում է երկիրը դէպի անկում, և որ միմիայն ներկայացուցչական ձեր կարող է Թիւրքիան վերածնել և նրա համար պատշաճաւոր տեղ ապահովել մեծ պետութիւնների ընտանիքում։

— Ի հարկէ,—շարունակեց դիպլօմատը,— բաղխումներ Թիւրքիայի քաղաքական կեանքի մէջ դեռ ևս հնարաւոր են, բայց ոչ բոլորովին սահմանադրութեան դէմ կռւելու հողի վրա, այլ առանձին ազգութիւնների միջև, որոնք կուզենան իշխանութիւն ձեռք բերել։ Սակայն այդ երևոյթի մէջ էլ, եթէ նա տեղի ունենայ, ոչ մի սպառնական բան չը պիտի նկատել։ Թիւրքերը իրանց համբերողութեամբ շատ հեշտութեամբ կը կարողանան այդ կարգի կօնֆլիկտները մեղմացնել։

— Ի՞նչը առիթ տուեց Սաիդ-փաշայի և իր կաբինետի անկմանը։

— Սաիդ-փաշան, իբրև հին շկօլայի պետական գործիչ, սահմանադրական կառավարութեան մէջ իր տեղումը չէր. իր ունեցած ամբողջ խելքով ու անզուգական ընդունակութիւններով հանդերձ, Սաիդ-փաշան չը կարողացաւ ժամանակի ոգին ըմբռնել և վճռական կերպով ընդառաջ գնալ նոր հոսանքին։ Նրան փոխարինողը—Քեամիլ-փաշան — ռեֆօրմների համոզված կողմնակից է։ Թիւրք մամուլը միմիայն այն կարծիքն է յայտնում, որ օսմանեան կայսրութեան բոլոր քաղաքացիների հաւասարացումով իրաւունքների մէջ, ներկայացուցչական կառավարութեան ձեր Մակեդոնիայում էլ տարածվելով, ինքնըստինքեան աւելորդ կը դառնան միջազգային ժանդարմերիան ու ֆինանսական կօմիսիան, և ուրեմն եւրոպական ագենտների Մակեդոնիայում մնալը միանգամայն կը կորցնի իր raison d'être ը։ («Слово»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ 60-90 ՀԱԶԱՐԻ ԿՈՐՈՒՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

Ինձ հարցնում են, թէ ինչպէ՞ս կարող էր Մարցի կալուածքի կառավարիչը թոյլ տալ, որ անտառը անհաշիւ կտրատեն և նրա հասոյթը օտար գրպաններ մտնէն։

Ես պատասխանում եմ։

Կառավարիչը այդ զեղծումների մասին ըստ երևոյթին տեղեկութիւն չունի։

Նա հիւանդ է և կալուածքից դուրս է ներկայումս։ Նա վայր էր ընկել ձիուց և ոտքը կոտրել։ Եւ հասկանալի է, որ նա զբաղված լինելով իր բժշկութեամբ՝ կարող էր չիմանալ թէ ինչ է կատարվում կալուածքում։

Իսկ իրապէս սոսկալի բաներ էին կատարվում կալուածքում։ Հազարաւոր կաղնիներ վայր էին գլորվում, որպէսզի հարստացնեն օտար գրպանները։

Էջմիածինը միշտ գանգատվում է, որ փող չունի բարւոքումներ մտցնելու տնտեսութեան մէջ, միջոցներ չունի ճանապարհներ շինելու կալուածքի շրջանում և նաւեր կառուցանելու փայտեղէնի փոխադրութեան համար։

Այո, միջոցներ չունի արդիւնաբեր ծախքեր կատարելու համար։ Բայց միևնոյն ժամանակ տասնեակ հազարների հարստութիւնը ձեռքից գնում է։

Ո՞վ է մեղաւորը, ո՞վ է զեղծում կատարողը, ո՞ւմ վրա է ծանրանում էջմիածնի պատասխանատւութիւնը։

Այդ հարցին թող պատասխանէ Էջմիածինը։

Տեղապահի համար լաւ առիթ է ներկայացնում զեղծումները մերկացնելու և էջմիածնապատկան գումարների յափշտակման առաջն առնելու։

Նա պէտք է խիստ քննիչ նշանակէ և յատուկ գործակալների միջոցով ցուցակագրէ ծախելու պատրաստ գերանները։

Սպասում ենք շուտափոյթ կարգադրութիւնների։

Վ—Ն

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԴԱՀԼԻՃԻՑ

Այսօր Քութայիսում կովկասեան զինւորական նահանգական դատարանի նըստաշրջանը քննում է մի մեծաղմուկ գործ։ Դատարանին են յանձնված Գալակտիօն Մօրչաձէ, Մարիա Կօշիա, Ալ. Ռազխաձէ, Գրիգօրիյ Նավլաձէ, որոնք մեղադրվում են քրէական պատժագրքի 102-րդ յօդուածով։ 1903 թ. այս անձանց մօտ Քութայիսում ոստիկանութիւնը գտաւ ռումբերի պահեստ, զէնքեր և ռազմամթերքներ։

Մեղադրվողներից առաջինը՝ Մօրչաձէն արդէն դատապարտված է մահվան պատժի մի քանի սպանութիւնների և պահակների վրա յարձակումներ գործելու համար. իսկ Մարիա Կօշիան վերջերս մեռաւ Քութայիսի նահանգական բանտում բծաւոր տիֆից։

—

Սեպտեմբերի 4 ին 1908 թ. Թիֆլիսի դատաստանական պալատի 1-ին քրէական բաժնում քննվելու է Թէլաւի նախկին գաւառապետ Կարախանովի գործը, որ մեղադրվում է յեղափոխականներին և նրանց պարագլուխներին բացէ ի բաց հովանաւորելու մէջ։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփակ. թղթակց.)

Ղշլաղ, 4 օգոստոսի

Ահա լրանում է երկրորդ տարին, որ մեր գիւղում բացվել է կանոնաւոր ծխական դպրոց։ Երկրորդ տարին է, որ գիւղական մանուկները ազատվել են զանազան «խալիֆաների», «վարժապետների» այլանդակ դաստիարակութիւնից։ Բայց այդ երկու տարվայ ընթացքում որքա՜ն յարձակումներ է ենթարկվել մեր դպրոցական հիմնարկութիւնը գիւղական տղրուկների կողմից, որոնք մինչև օրս գիւղի բացարձակ տէրերն են եղել։ Ահա այդ է պատճառը, որ գիւղական խաւարամիտ բանակը, առաջնորդութեամբ մի քանի կուլակների և տգէտ, խաւարասէր քահանայի, անխնայ թակարդներ է լարում մեր նորածիլ դպրոցի և մանաւանդ նրա առաջնորդ ղեկավարների դէմ։

Մեր գիւղը շրջանիս առաջնակարգ և բազմամարդ գիւղերից մէկը լինելով կարող է շարունակ պահել մի դպրոց, եթէ այդ սև բանակը ամեն քայլափոխում տգէտ մասսայի միտքը չը պղտորի։

Մեր դպրոցը ունի մի քանի մշտական աղբիւրներ, որոնցից դպրոցը կարող է օգտվել, եթէ միայն հասարակութիւնը գիտակից լինի և չազդվի անկոչ «հայրերի» խրատներից։ Դպրոցը այս երկու տարում օգտվել է հետևեալ աղբիւրներից. ա) եկեղեցական դրամագլխի բերած տոկոսից, բ) հասարակական կամաւոր տուրքից, գ) «Կամակատար» կոչվող ուխտատեղիի բերած արդիւնքից, դ) աշակերտների թոշակից։ Իսկ մնացած ծախսերը ծածկում է կուլտուրական ընկ. տուած նպաստը (200 ր.)։ Դպրոցն ունի երկու ուսուցիչ և 100 աշակերտ աշակերտուհի։

Ուսումնական տարին վերջանալով նորից սև բանակը գլուխ է բարձրացրել, նորից դպրոցի գոյութեանը վտանգ է սպառնում։ Այս անգամ գիւղական խաւարասէրները պահանջում են, որ առանց պատճառի հեռանայ հոգաբարձութիւնը, մանուկ սերընդի կրթութիւնը յանձնվի գիւղի տգէտ քահանային և նրա «քահանայացու» որդուն։

Կրկին խաւար մասսան արձագանք է տալիս գիւղի գայլերի ոռնոցներին։

Ի՞նչ պէտք է անի գիւղի մի բուռն երիտասարդութիւնը գիւղական տգէտ ամբոխի դէմ, որը դեռ չէ հասկացել դպրոցի նշանակութիւնը և ոչխարային հօտի նման հետևում է իր գայլ հովիւներին։

Գիւղական ուսուցիչ

—

Համամլու, 30 յուլիսի

Այս տարի հունձը բաւականին առատ է, այնպէս որ սովի ուրուականը այլևս գիւղացիներին չէ տանջում։ Դաշտային աշխատանքները սկսված են. չը նայած դրան ջուլհականոցի գործերը նոյն եռանդով առաջ են գնում։

Դիտող

—

Ալիբէգլու, 30 յուլիսի

Շոգն այն աստիճան խիստ է մեզանում, որ մարդ թուլանում է և գործունէութեան եռանդը միանգամայն կորչում։ Բոյսերը ներկայումս շատ ողորմելի վիճակի մէջ են։ Նոյն օրի են և Քասախի դաշտի ներքին հոսանքի վրա գտնված գիւղերի բոստանները, բամբակները և այգիները, ինչպէս են՝ Ալիբէգլու, Այլանլու, Ջէյվա և այլն։

Բայց ինչո՞ւ յիշեալ գիւղերը այսպիսի վիճակի մէջ պիտի լինեն, քա՞նի որ աւազացին առատ քանակութեամբ հարկ է վճարում իր հողերի համար, իսկ հողին համապատասխան նա պիտի ունենայ և ջուր, ինչպէս վերի գիւղերը։ Այն գիւղերը, որ մի 40 տարի առաջ 50 րուբլու չափ հարկ էին վճարում, այժմ համարեա 3000 րուբլու է հասել։ Պետական հարկերը 5—6 անգամ կրկնապատկվելու պատճառներից մէկն էլ պիտի փնտռել այն պաշտօնների մէջ, որոնք իբր թէ սահմանված են գիւղացու ապահովութեան և նրա արդիւնքները առանց զրկանքների ստանալու համար, ինչպէս են՝ ջրի պահապան (ջուվար), ջրպետ (միրաւ), ինժեներ, գլաւին և այլն։ Բայց ցաւօք սրտի պիտի յայտնել, որ այդ պաշտօնակատարներից շատ քչերն են սրբութեամբ կատարում իրանց պարտականութիւնները, իսկ նրանց անպարտաճանաչութիւնից և առաջանում է գիւղացու տնտեսական քայքայումը...

Ջուրը Քասախի ձորից դուրս գալով բաժանվում է «Շահ արխ» կոչված մասում զանազան առուների, որոնք համարեա ամենայն գիշեր թալանի են ենթարկվում։ Շահ-արխից դուրս գալով նա ընկնում է ջրաղացների փուշրէջի վրա (թէպէտ օրէնքով արգելված է ամառվայ ջրի սակաւ ժամանակը այդտեղից ջուր տանել. այդ տեղի է ունենում միրաւների թուլութեան և խնամէական կապերի շնորհիւ), աւերակական անտառների, այգիների միջով ցած իջնում և ամեն քայլափոխում աւերինհոսութեան ենթարկվելով, մինչև ներքին գիւղերը հասնելը ցամաքում է և մնում է համարեա ջոր առուն։ Ամեն գիշեր ջրային աւազակների խմբեր են, որ բահով, ղազանակով, սրով և գնդակով թափառում են իրանց հողերի միջով անցնող ներքին գիւղերի ջրերի վրա, կտրում են ամբողջ գիշերը, ջրում ցանկացածին պէս, շատ անգամ ամենականաչ մասերն։ Իսկ երբ գտնվում են արթուն, անբեկւող, կամքի տէր մարդիկ. հակում են, թռնում այդպիսի ջրային աւազակներին, որոնք միացած նոյնիսկ ջրպահի անունը կրող սրիկաների հետ, միրաւի և կամ իշխանութեան ձեռքն են յանձնվում, մնում են անպատիժ, առանց յանդիմանութեան, առանց տուգանքի, հետևեալ օրը իրանց լպիրշ վարմունքը շարունակելու համար։

Ահաւասիկ մի քանի տարի է, որ խօսվում է ինչ որ երկաթեայ դռների մասին, որոնք դնելով իւրաքանչիւր գիւղի առուի վրա, այնտեղից պիտի գնար նրա բնակիչներին հասանելիք ջուրը և վերջ տար յիշեալ կամայականութիւններին։ Փոքրիկ և աղքատ գիւղերից երկաթեայ ճանկերով կորզել են կառավարութեան պաշտօնեաները յիշեալ նպատակի համար յատկացրած գումարները, իսկ անհամեմատ հարուստ աւելի մեծ գիւղերը, ինչպէս են Աշտարակը և Օշականը, որոնց ձեռնտու չէ կարգի ու կանոնի տակ մտնելը, մինչև այժմ չեն վճարել։

Մեր գիւղի բնակիչներին զանազան փաշխառուների, թալանչիների, հարստահարիչների ճանկերից ազատելու համար հարկաւոր է նրանց քայքայված տնտեսութիւնը վերականգնել. իսկ այդ բանը կիրագործվի այն ժամանակ, երբ նա կունենայ բաւականաչափ ջուր, իր աշխատութեան պտուղը փայփայելու համար, որը շատ դժուար չէ։ Յիշեալ գիւղերից մի քանի վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվում է (Ալիբէգլուից 10 վերստ) «Այղր-գեօլը», որից հոսում է 5—6 նաւէն ջուր. Սև ջրի ակունքից ջուր բերելու համար և թէ մի 30—35 հազար րուբլի ծախսվի, կը ստացվի 10 նաւէն ջուր, այն ժամանակ յիշեալ այրված գիւղերը կարող են ջրի մէջ լողալ, ցանել և ջրել ցանկացածին չափ քօրփա մասիլը, և ներկայիս ստացած արդիւնքից իւրաքանչիւր գիւղը տարեկան 50 հազարից աւելի արդիւնք կը ստանայ։

Յ. Այվազեան

—

Նոր-Բայազէտ, 30 յուլիսի

Այս տարի սաստիկ շոգ է մեզանում. դա անշուշտ պէտք է վերագրել նրան, որ 2 ամիս է մի կաթիլ անձրև չէ գալիս։ Նոյն իսկ մոծակներ են լցվել տները և խածում-խայթում մեծ մասամբ երեխաներին, որոնց օրգանիզմը, առանց այն էլ անսովոր շոգերից՝ թուլացել է... Մոծակների երևալը մի արտասովոր բան է մեր քաղաքի համար, իբրև մի հովասուն վայրի, որ բացառութիւն է կազմում ամբողջ Երևանի նահանգում։ Արևի առաջ Րէօմիւրի աստիճանը ցոյց է տալիս 30 32, մի չը տեսնված տաք մեզանում...

Շոգերը վերջերս վատ ազդեցին նաև ցանքերի վրա. ամառվայ ընթացքում (յունիսի 25 ի անյիշան անձրևից յետոյ). ոչինչ անձրև տեսած չենք։ Յուլիսին մեզ անձրև շատ պէտք էր, մանաւանդ մեր մատղաշ հացաբոյսը պարարտացնելու և հասկերը լցնելու համար։ Սակայն ոչ մի կաթիլ յուլիսի ընթացքում չանձրևեց. ժողովուրդը մի փոքր յուսահատված է։

Բերքի մասին առայժմ ոչինչ չէ կարելի ասել, քանի որ հացաբոյսը դեռ ևս չէ հասունացել և երաշտը շարունակվում է։ Միայն խոտն է հնձվում, որի բերքը շատ առատ է։ Առայժմ մաղթենք, որ հացի բերքը գէթ միայ բնական ուրեք աղէտից, քանի որ զանազան քամիներ, խորշակը, երաշտը սպառնում են նրա աճեցողութեան զարգացմանը, մանաւանդ որ անցեալ տարվայ ահռելի կարկուտը թէևս մի քանի օր առաջ (յուլիսի 22 ին) կուլ տուեց մեր ամբողջ յոյսը... Թէ ո՞ր դրութեան մէջ կը սկսվի հացաբոյսի հունձը, կը գրեմ իր ժամանակին։

Գ. Սինանեան

—

Գօրիս, 25 յուլիսի

Կովկասեան հայոց բարեգործական ընկերութեան կենտրոնական խորհրդի առաջարկութեան համաձայն Շուշու տեղական վարչութիւնն ինձ էր յանձնարարել գնալ Գօրիս և այնտեղ բանալ տեղական ճիւղ։

Ամսիս 21-ին գումարած ծխականների ժողովը, որին ներկայ էին 25 հոգի, գրեթէ միաձայն որոշեցին բանալ Գօրիսում ընկերութեան տեղական ճիւղ։ Ընտրվեց վեց հոգուց բաղկացած մի մասնաժողով, որի վրա պարտք կար գտնել անդամների սահմանեալ թիւ, ըստ կանոնադրութեան minimum 15 հոգի։ Այդ մասնաժողովը, շնորհիւ եռանդուն և միահամուռ գործունէութեան, մի օրվայ ընթացքում ստորագրել տուեց 34 հոգու, որոնք և կանխիկ վճարեցին 5 ական րուբլի։

Ի նկատի առնելով տեղային մի քանի աննպաստ պայմանները և մանաւանդ ուսումնական տարվայ մօտենալը, թոյլ տուի ինձ առանց մի քանի ձևականութիւններ կատարելու ընդհանուր ժողով գումարել ամսիս 24 ին և կանոնադրութեան 69 րդ յօդուածի համաձայն վարչական անձանց ընտրութիւն կատարել։

Ձայների մեծամասնութեամբ ընտրվեցին վարչութեան անդամներ՝ հ. Արէն քահանայ Մելիք-Դադայեանց, պ. պ. Ալ. Բաղդամեան, Խ. Մելիք Օհանեան, Վ. Սաֆրազբէգեան և Յ. Միրաքեան։ Փոխ-անդամներ՝ պ. պ. Ա. Ղազարեան և Զ. Տէր Մովսիսեան։ Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ՝ Սիմօնբէգ Մելիք Թանգեան, բժ. Պապոնեան և Պետրոս բէգ Տէր Յարութիւնեան։ Տեղական լիազօր՝ և միաժամանակ նորընտիր վարչութեան նախագահն է պ. Ա. Բաղրամեան, որը պէտք է ամենակարճ ժամանակում վարչութեան մի քանի ժողովներ գումարէ և Զանգեզուրի բոլոր մասերին մօտոյ ծանօթ մարդոց մասնակցութեամբ մի մանրամասն զեկուցումն կազմէ, թէ այդ գաւառի որ գիւղն ինչ տեսակ դպրոցի և ինչ գումարով նպաստի կարիք ունի։ Զեկուցումը կուղարկվի Թիֆլիսի կենտրոնական խորհրդին, որից և կը խնդրվի կարևոր նպաստն՝ այդ գաւառի մի քանի ուսումնակարօտ գիւղերում դպրոցներ բանալու համար։

Վերոգրեալ անձինք ժողովրդի վստահութիւնը վայելող մարդիկ են, ուստի և յուսով ենք միահամուռ ջանքերով առաջ կը տանեն իրանց վրա դրված պարտականութիւնը և կարդարացնեն ընտրողների յոյսերն։

Վերջացնելով խօսքս, հարկ եմ համարում շնորհակալութիւն յայտնել Գօրիսի հասարակութեանը, որ, գնահատելով բարեգործական ընկերութեան կատարելիք դերը, սիրով արձագանք տուաւ մեր հրաւէրին, տալով իսկական անդամների՝ Գօրիսի համեմատութեամբ՝ մի պատկառելի թիւ։

Գ. Տէր-Մինասեան

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

(Սեփ. թղթ.)

Համամլու, 30 յուլիսի

Ղարաքիլիսում մի շարք ներկայացումներ տալուց յետոյ կիրակի, յուլիսի 27-ին, դերասանների և սիրողների խումբը գալով Համամլու, պ. Միրզոյեանի ղեկավարութեամբ, խաղաց Գ. Սունդուկեանի յայտնի «Պէպօն»։

Այս երկրորդ ներկայացումն է, որ տրվում է օտարների նախաձեռնութեամբ Համամլուի նման մի ետամնաց անկիւնում։

Նման նախկին ներկայացումների, այս անգամ էլ հասարակութիւնը մեծամասնութեամբ աշխատել էր ներկայ գտնվել, այնպէս որ մօտ երկու հարիւր հոգի տեղաւորող մարագը լցվել և հասարակութեան մի մասն էլ դուրսն էր մնացել։

Չը նայած չափազանց մեծ անյարմարութիւններին, ներկայացումը անցաւ ընդհանուր առմամբ լաւ. բոլորն իրանց դերումն էին, բացառութեամբ մի տիկնոջ։ Միայն բացակայում էր կարգապահութիւնը։

Թատերասէր

—

Նոր-Բայազէտ, 26 յուլիսի

Ամսիս 26 ին, տեղական երիտասարդ սիրողների մի խումբ յօգուտ գրադարան-ընթերցարանի խաղաց հանրամատչելի գներով Ալ. Աբէլեանի «Մարվող ճրագներ» 3 գործ. դրաման։ Պիէսան չէ կարելի ասել որ անցաւ բաւարար, որովհետև մի կողմ թողնելով իրանց չափազանց սառն և անբնական խաղը, որը իրանց ոյժերից բաւականին վեր էր, պէտք է նկատել, որ դերակատարների մեծամասնութիւնը դերերը չէր սովորել։ Աւելի բնորոշվում էին օր. Բաբ. (Աննայի դերում) և պ. Աթան. (Սերոբի դերում) խաղերը։ Չափազանց սառն էր պ. Հ. Բուրնուզեանի խաղը (ծերունու դերում) իր անբնական արտայայտութիւններով։ Երևի առաջին անգամն է բեմ բարձրանում։ Թատրոնում կարգապահութիւն չը կար. ըստ Նոր-Բայազէտի սովորութեան, երկու երիտասարդներ կռւեցին, որից մեծ խռովութիւն առաջացաւ դահլիճում։

Հանդիսատես

—

Դիլիջան, 2 օգոստոսի

Յուլիսի 30-ին տեղական հասարակական րօտօնդայում պ. Ս. Դեմուրեան բարեգործական նպատակով տուեց մի համերգ։ Համերգը բաղկացած էր երկու բաժնից և պարունակում էր գլխաւորապէս ժողովրդական քառաձայն երգեր։ Համերգի ընթացքում պ. Դեմուրեան երգեց solo մի երկու ժողովրդական երգեր։ Դահլիճը լիքն էր հասարակութեամբ։

N.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կովկասի Փոխարքայի բացակայութեան ժամանակ, նրա պարտականութիւնները ստանձնել է նրա զինւորական մասի օգնական գեներալ Շատիլովը։

◆ Ինչպէս հաղորդել էինք, կովկասեան բժշկական ընկերութեան նշանակած յատուկ մասնաժողովը շաբաթական երեք անգամ հակախօլերային սրսկումներ է կատարում Զուբալովի ժողովրդական տանը։ Արդէն օրէ-օր ցանկացողների թիւը մեծանում է։ Նկատի առնելով այդ հանգամանքը, մասնաժողովը դիմել է քաղաքային վարչութեան և խնդրել այդ սրսկումները կատարելու համար հրաւիրել մի մշտական բժշկի և ֆէլդշերի և բերել տալ բաւականաչափ հակախօլերային շիջուկներ։

◆ Վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան վերջին նիստում զեկուցվեց Օդեսսայի համալսարանի պրօֆէսօր Վ. Մ. Պետրիաշվիլիու մահը։ Որոշվեց ցաւակցութիւն յայտնել ընկերութեան կողմից հանգուցեալի ընտանիքին և պսակ դնել դագաղի վրա։ Պսակը որոշվեց յանձնել իշխ. Աբաշիձէին։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան զինւորագրական ատեանը արդէն ձեռնարկել է կազմել այն երիտասարդների ցուցակները, որոնք կոչվելու են զինւորական ծառայութեան այս տարվայ աշնանը։

◆ Ինչպէս լսել է «Кавказъ» լրագիրը, ոստիկանութեանն աջողվել է ձերբակալել գիմնազիստ Խարազեանին յափշտակող շանտաժիստներից մէկին։ Ձերբակալվածին ճանաչել են Խարազեանի հետ եղած ընկերները։

◆ Ախալքալաք կայարանում, «Т. Л.»-ի ասելով, օգոստոսի 4-ին ձերբակալել են 1906 թ. Վրաց գիւղատնտեսական ընկերութեան բանկը կողոպտողներից՝ Կօնստանդին Ջաշիին և իր ընկերոջը, որ հրաժարվել է իր ով լինելը պարզել։ Երկուսն էլ այժմ բերված և բանտարկված են Մետեխի բանտում։

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլուխը նահանգապետի պահանջի համաձայն ներկայացրել է քաղաքային դումայի այն 10 իրաւասուների և 12 ծառայողների ցուցակը, որոնց կալուածքների վրա յօգուտ քաղաքի մնում է 5120 ր. 23 կ. գումարի գնահատման տուրք։

◆ Ստացանք բժշկապետ Ա. Բաթմանեանի՝ «Աղիքների ճիճուները և սրանցից առաջացած հիւանդութիւններ» գրքոյկը 22 նկարով, Թիֆլիս, 1908. գինն է 10 կօպէկ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Օգոստոսի 4 ին, երեկ. ժամը 9-ին, Ռօստովի գաւառի բնակիչ Լավրենտիյ Լուքիանը, որ ապրում է Դիդուբէում, Գլանտակի միջանցքում, Իւրկևիի տանը, յայտնել է ոստիկանութեան, որ նոյն օրը Դաւիդ Իւրկևիը նրա որդի Նիկօլային բռնաբարել։ Իւրկևիը ձերբակալված է և յանձնված է դատական իշխանութեանը։

◆ Օգ. 5 ին ձերբակալվել է ալեքսանդրօպօլցի Գէորգ Բաղդասարեանը, որ այս տարվայ յունվար ամսին աքսորված էր Թիֆլիսի գեն. նահանգապետութեան սահմաններից։

◆ Օգոստոսի 5-ին, առ. ժամը 10 ին, Ավճալեան փողոցում ձերբակալվել է փոքրիկ գողերի յայտնի պարագլուխ թիւրքահպատակ Մելիք Ղուկասեանը։

◆ 1-ին ոստիկանատան պրիստաւ Դաւիդովին շնորհակալութիւն է յայտնված դէպի իր պարտականութիւնները ուշադիր վերաբերմունք ցոյց տալուն համար։

◆ Թիֆլիսի ոստիկանապետը կարգադրել է պրիստաւներին, որ սրանք թաղական վերահսկիչների օգնութեամբ յատուկ ուշադրութիւն դարձնեն փողոցների և տների բակերի մաքրութեան վրա։

◆ Ոստիկանապետի կարգադրութեան համաձայն, Թիֆլիսի պրիստաւները հըսկում են մրգեղէնի և պտուղների վրա։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեն. նահանգապետի կարգադրութեամբ, Պրիկազնի փողոցում տնատէր Նինա Ձեպիգովսկայա, Իսիդորսկի փող. Սօֆիա Վարդանիձէն, Արմեանսկի տուպ. Աննա Հախնազարեանը, Շեկօֆիլկօվսկայա փող. Պավրօվան, Եփեմիա Ցիցիկօվան, Բագրատիօնովսկի փող. Իվան Միտասօպուլօ, Պրիկազնի փող. Մելիքսէթ Մելիքսէթբեկովը, Պուշկինսկի փող. քարվարկ. ընկ. տան կառավարիչ Վ. Խօզալօվը պարտադիր կանոնները՝ դռնապանների վերաբերեալ խախտելու համար, ենթարկվում են 50, 25, 15 և 10 րուբլի տուգանքի։

◆ Թիֆլիսի ժամ. գեն. նահանգապետի կարգադրութեամբ, Ստեփան Ղօլթուղչեան և աղնաւեցի Գէորգ Ցակրեան, «Իսլամ» հիւրանոցի կապալառու նուխեցի Մամուդ Մօլլա-Մամեդ Կասում օղլի ենթարկվում են Ղօլթուղչեանը՝ 300, Ցակրեանը՝ 500, իսկ Կասում օղլին 100 ր. տուգանքի 1906

Բ. ալ. 14-ի ժամ. կանոնները խախտելու համար։

ԲԱՔՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Օգոստոսի 1-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին, Բալախանո-Սաբունչի ոստիկանական [illegible]

[illegible]

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԿԵԱՆՔԻՑ

[illegible]

Չարկվի Դումային քննելու։ Փոխանակ մինիստրների խորհրդի՝ կազմվելու է ներքին գործերի մինիստրութեան խորհուրդ մինիստրի նախագահութեամբ։ Խորհրդի անդամները լինելու են մինիստրի օգնականը, առանձին մասերի դեպարտամենտների կառավարիչները և 20 մշտական անդամներից, որոնցից 10 ռոճիկ պիտի ստանան։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը մերժել է ծնողական մի քանի խորհուրդների նախագահների յարուցած միջնորդութիւնը՝ թոյլ տալ ներկայ լինելու գիմնազիաներում դասերին և քննութիւններին ծնողական նախագահներից բացի կոմիտէտների երեք անդամներին ևս կոմիտէտների ընտրութեամբ։

◆ Բանտային գլխաւոր վարչութիւնը բացատրել է, որ բոլոր կալանաւորները, ինչպէս քաղաքականները, նոյնպէս և քրէականները, սնունդի բաւականութեան կողմից միևնոյն դրութիւնն են վայելում։ Բացառութիւն են կազմում միայն արտօնեալ անձինք։

◆ Մոսկվայի գրավաճառների ընկերութեան ժողովը որոշել է բոլոր գրավաճառանոցների մէջ մինչև այժմ ընդունված զեղչը մասնաւոր գնողների համար վերացնել, թողնելով նրան միայն գրադարանների, դպրոցների, կրթական ընկերութիւնների համար և այլն։

◆ Մոսկվայի համալսարանի վարչութիւնը կարգադրել է, որպէսզի դասախօսութիւնները լսելու թոյլտւութիւն ստացած բոլոր ուսանողները ոչ ուշ քան մինչև օգոստոսի 20 ը ներկայացնեն համալսարանի դիւանատունը իրանց վերջին տարվայ լուսանկարները։ Առանց այդ լուսանկարների ոչ մի ուսանողի չի թոյլատրվի ներս մտնել համալսարան։ («Бирж. Вѣд.»)

◆ Աշնանը Ռուսաստան է գալու Ֆրանկ Վեդեկինդը։

◆ Ստատիստիքական տեղեկութիւնների հիման վրա, 1907 թ. Ռուսաստանում լոյս տեսնող բոլոր թերթերի ընդհանուր թիւը հասել է 3155 անուններից։ Դրանցից լոյս են տեսել նոր անուններով էլի 1155 ը։ 1906 թ. լոյս են տեսել 700 նոր թերթեր, այսինքն, 1903—1906 թ. ընթացքում Ռուսաստանում լոյս տեսած պարբերական հրատարակութիւնների մօտ 1/6 ական մասը։

◆ «Спб. Жиз.» լրագրի ասելով, Կօլիվանի գիւղի միջով անցնելու ժամանակ կանգ է առել գիւղացի Կ.-ն։ Նրա սայլերից մէկի վրա միս կար, որը գրաւել է հարևանի շանը։ Շունը այն աստիճանի կատաղութեան է հասնում միսը յափշտակելու համար, որ Կ.-ն ստիպված է լինում գնդակահար անել նրան։ Մի քանի րոպէից յետոյ շան տէրը գալիս է հրացանը ձեռքին և, իմանալով ով է շան սպանողը, գլխարկը վերցնում է, երեսին խաչ հանում և ապա հրացանի փողը ուղղում Կ. ին. որոտում է գնդակը և Կ.-ն ընկնում է անշնչացած։ («Р. У.»)

◆ Հաստատվում են գերմանական կայսրի բալտիական ջրերը գալու մասին տարածված լուրերը։ Կայսրի գալուստը սպասվում է Ռեվելում օգոստոսի 20 ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը։ («Б. В.»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Տ. Զաւէն. «Թիւրք սահմանադրութիւնը և երիտասարդ-թիւրք կուսակցութիւնները», Թիֆլիս, 1908.

Շատ ժամանակին է լոյս տեսնում ներկայ գրքոյկը։

Թիւրքական սահմանադրութեան հրատարակութիւնը և երիտասարդ թիւրքերի քաղաքական դրութեան տէր դառնալը հետաքրքրական են դարձնում թէ սահմանադրութեան և թէ տիրող կուսակցութիւնների ծրագիրները։

Ներկայումս նշանակութիւն ունեցող «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կուսակցութեան ծրագրի նպատակը արտայայտված է այսպէս։

Կուսակցութեան նպատակն է՝

Յօդ. 2.—Զարգացնել ազգային այն ընտիր բարքերը, որոնք հանդիսանում են ամեն բանի աչքողութեան գլուականը. աշխատել ծաւալելու և ընդհանրացնելու օսմանեան երկիրներում ուսումն ու գիտութիւնը, ինչպէս և արդի քաղաքակրթութեան առաջադիմութիւնները, պատշաճեցնելով նրանց ցեղական սովորոյթներին և տեղական պահանջներին։

Յօդ. 3.—Խրախուսել ու մղել օսմանցիներին, որպէսզի միահամուռ ջանքերով աշխատեն օսմանեան զանազան տարրերի և ժողովուրդների միջև ստեղծել մի անկեղծ միութիւն՝ հիմնված հայրենասիրութեան զարգացման և բարձրացման։

Յօդ. 4.—Պահպանելով օսմանեան քաղաքական անկախութիւնն ու երկրային ամբողջութիւնը, աշխատել վերականգնել ու յարատև պահել նրա նախկին ոյժն ու մեծութիւնը։

Յօդ. 5.—Աշխատել պահպանել ազգային իրաւունքները ու հարստութիւնները. ներկայ կամայական ու բռնակալական ռէժիմը փոխարինել սահմանադրական արդար կարգերով, այն պայմանով սակայն, որ խալիֆէի և սուլթանի գահի վրա միայ օսմանեան արքայական ընտանիքը. մտցնել ընդհանուր բարենորոգումներ, համաձայն 1876 թ. սահմանադրութեան տրամադրութիւնների։

Կուսակցութեան կազմը

Յօդ. 6.—Կազմակերպութեան անդամ կարող են լինել առանց ցեղի ու կրօնի խտրութեան, այլ թէ կին, բոլոր օսմանցիները։ Անդամները պէտք է լինեն խելահաս, մաքուր վարքի և անցեալի տէր։

Կուսակցութեան անդամների պարտականութիւնները

Յօդ. 25.—Կուսակցութեան բոլոր անդամները պարտաւոր են իրանց կարողութեան չափով՝ փողով, մարմնով, խօսքով թէ գործով՝ աշխատել իրագործելու կուսակցութեան նպատակները։

Յօդ. 26.—Մեր հայրենիքում լաւ բարքերը զօրացնելու, արդարադատութիւնը հիմնաւորելու և քաղաքական ազատութեան գաղափարը տարածելու համար, մեր կուսակցութիւնը ամենաազդու և ամենաապահով միջոցն է համարում ուսման և գիտութեան ծաւալումը. դրա համար էլ կուսակցութեան իւրաքանչիւր անդամը պէտք է աշխատի երկրում դպրոցներ, գրադարաններ և տպարաններ հիմնել, հանդէսներ և գրքեր հրատարակել, ինչպէս և գոյութիւն ունեցող դպրոցներում մտցնել, իբրև ուսուցիչ, կուսակցութեան անդամներին։ Միջոց ունեցողները պէտք է իրանց զաւակներին Եւրոպա ուղարկեն ուսանելու համար, իսկ չունեւորները պէտք է դրդեն, խրախուսեն ունեւորներին իրագործելու այդ։ Վերջապէս կուսակցութեան իւրաքանչիւր անդամը պէտք է աշխատի, իր կարողութեան չափով, տարածել և ընդհանրացնել գիտութիւնը և այդ կերպով վերացնել տգիտութիւնն ու բռնութիւնը.

Այդ կուսակցութեան գլխաւոր գործողը և ղեկավարողն եղել է Ահմէդ Րիզան։

Միւս քաղաքական կուսակցութիւնը կոչվում է «Ապակենտրոնացման և անհատական նախաձեռնութեան կուսակցութիւն»։ Նրա գլխաւոր գործողն է իշխան Սաբահէդդին։ Այդ կուսակցութիւնը յոյս ունի, որ տալով ապակենտրոնացմանը մեծ ծաւալ սահմանադրութեան մէջ կարելի կը լինի վերջ դնել այն ուրոյն ինքնավարական ձգտումներին, որոնք մինչև այժմ երևացել են Թիւրքիայի զանազան մասերում։

Առաջ ենք բերում այդ ծրագրից հետևեալ կէտերը՝

Յօդ. 1.—Քաղաքական այն բարենորոգումները, որոնք պիտի գործադրվեն օսմանեան երկիրներում, պէտք է հիմնված լինեն վարչական «ապակենտրոնացման և լայն ինքնավարութեան» սիստեմի վրա, առանց դասակարգերի և հպատակների խտրութեան։

Այդ ապակենտրոնացումն ու լայն ինքնավարութիւնը պէտք է յենվեն ընտրութեան այն եղանակի վրա, որ ցոյց է տալիս 1876-ին հրատարակված սահմանադրութեան №108-րդ յօդուածը։ Իսկ այդ սահմանադրութիւնը պէտք է ենթարկվի հարկաւոր բարեփոխումների՝ համաձայն այլևայլ դէպքերի և հանգամանքների։

Յօդ. 2.—Ընտրութեամբ կազմված քաղաքային վարչութիւնները, գաւառական ժողովները, քաղաքային խորհուրդները իրաւունք ունեն մասնակցելու և միջամտելու գաւառային և նահանգական գործերի կարգադրութեան։

Յօդ. 4.—Պէտք է մ.ջոցներ ձեռք առնել՝ վերջ տալու համար զանազան ժողովուրդների միջև գտնվող խտրութիւններին և նրանց միջև ծագող վէճերին ու կռիւներին, ինչպէս և ապահովելու համար բոլոր ազգերի իրաւունքը՝ ընտրել նահանգական այլևայլ ժողովների անդամներ կամ պատգամաւորներ, համաձայն իրանց ազգաբնակութեան թւին։

Երրորդ ծրագիրն է «Օսմանեան սահմանադրական միութեան» կուսակցութեան ծրագիրը, որը մշակվել է Եգիպտոսում։ Այդ ծրագրից առաջ ենք բերում հետևեալ կէտերը՝

Յօդ. 1.—Սահմանադրական Միութեան նպատակն է՝ հաստատել Թիւրքիայում սահմանադրական կառավարութիւն, պատասխանատու մինիստրութեամբ։

Յօդ. 3.—Սահմ. Միութեան կարող են մասնակցել, առանց ցեղի ու կրօնի խտրութեան, օսմանեան բոլոր հպատակները։

Յօդ. 10.—Ծրագիրը պէտք է տպվի թիւրքերէն, ֆրանսերէն, հայերէն և արաբերէն լեզուներով։

Գրքոյկի մէջ զետեղված են սահմանադրութեան հետ կապված անձերի պատկերները՝ Աբդիւլ-Համիդի, Միդհատ փաշայի, Ահմէդ-Րիզայի, իշխան Սաբահէդդինի և դոկտոր Աբդուլլահ Ջեվդեթի։ Վերջին երեք գործողների մասին տրված են կենսագրական տեղեկութիւններ։

Ա. Ք.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

—

Շուշի, 29 յունիսի

Շուշու եկեղեցիներից Ագուլեաց աւագ եկեղեցին, որ իր հարստութեամբ առաջինն էր ողջ Շուշում, այժմ տնտեսապէս քայքայված է, շնորհիւ անցեալներում տեղի ունեցած աննպաստ եղբայրասպան դաւերի։

Հայ թուրքական ընդհարումներից յետոյ եկեղեցու երեցփոխութեան ղեկը անցաւ հասարակ դասակարգից ընտրված մի արհեստաւորի (պ. Միքայէլ Եղիազարեանցի) ձեռքը։ Նա ամբողջ թափով աշխատում է եկեղեցին վերականգնել։ Հող տանելով եկեղեցու յափշտակված և աւերված գոյքի համար, նա անձամբ ճանապարհորդելով Անդրկասպեան երկիրը՝ այնտեղի շուշեցիներից և այլ հայ գաղթականներից հանգանակել է մի գումար, որը, ի հարկէ, բաւական չէ ամբողջ աւերակները նորոգելու։ Այժմ մեր ձեռքի տակ ունենալով հանգանակված գումարը, յարմար ենք գտնում ի գիտութիւն հայ հասարակութեան նուիրատուների անունները այստեղ յիշատակել և յայտնել նրանց մեր անկեղծ շնորհակալիքները։

Ասխաբադից ստացված է 280 ր. 70 կ., Կախկայից՝ 20 ր., Դուշակից՝ 17 ր., Թէջենից՝ 16 ր., Եոլաթանից՝ 100 ր., որի 50 ր. նուիրեց պ. Կոստանդ Մալխասեանցը, Չարջույից՝ 61 ր. 50 կ., Սամարղանդից՝ 213 ր. 50 կ., Տաշկենդից 84 ր. 20 կ., Կոկանդից՝ 55 ր., Անդիժանից՝ 100 ր., Մերվից և զանազան տեղերից՝ 100 ր. 50 կ., Ղզըլ-Արվատից՝ 39 ր. 80 կ. և Ջեբելից՝ 68 ր. 50 կ., որի 50 ր. նուիրեց պ. Նիկոլայ Տէր-Յովհաննիսեանցը։ Բաքուից՝ պ. Լևոն Յարութիւնեանց՝ 50 ր. (որ այս դրամով կառուցվի մի կրպակ և իր հօր յիշատակին արձանագրվի նոյն կրպակի ճակատին), պ. պ. Հայկ Խաչատրեանց, Պետրոս Բալանթարեանց, «Ի. Րէզլարեանց և եղբ. Կարապետեանց և ընկ.» 25 ական ր., բժ. Մինաս Վարդապետեանց՝ 15 ր., Աւագ Թոնեանց՝ 10 ր., Տիգրան Խաչատրեանց, Թևան Աբրահամեանց, Թէոդորոս Գևորգեանց, Միքայէլ Բունիաթեանց, Մարտիրոս Աւագեանց և օտարազգի անդամ А. Л. Нусенбаумъ՝ 5 ական ր., պ. պ. Եփրեմ Տէր-Սարգսեանց՝ 9 ր., Սիմէօն Այվազեանց, Յովհաննէս բէկ Մելիք Բարամեանց՝ 2-ական ր., Ալեքսանդր Կաֆիեանց՝ 10 ր.։ Նաև մի կրպակ խոստացաւ կառուցանել իր բոլոր ծախքով պ. Կոստանդին Զաքարեան Գասպարեանցը իր անբոյժ և զոհքանչի յիշատակին։ Շուշեցի պ. Յովհաննէս Նազարեանցը իր ստորագրութեամբ իր և իր հանգուցեալ եղբայր Ալեքսանդրի Շուշում գտնվող տան բաժինները նուիրեց նոյն եկեղեցուն։

Եթէ կը պատահի մէկը, որ նուիրատուութիւն է արել, բայց այստեղ չէ յիշատակված, խնդրում ենք՝ թող մամուլի միջոցով իր ձայնը բարձրացնէ և բողոքէ, որպէսզի թիւրիմացութիւնները պարզվեն։ Այժմ այս բոլորից յետոյ կոչ ենք անում հայ հասարակութեան, նամանաւանդ շուշեցի գաղթականներին, օգնել շուշից զրկված աւագ եկեղեցուն և նրա շրջակայ կործանված բնակութիւնների բարենորոգութեան և քաղաքի վերաշինութեան գործին։

Գարեգին ա.-ք. Յովհաննիսեանց
Կարապետ քահ. Վարդապետեանց

—

Թիֆլիս, 4 օգոստոսի

«Մշակ» և «Զանգակ» թերթերում լոյս տեսած Էջմիածնեցոց դպրոցի հոգաբարձութեան յայտարարութեան առիթով, որպէս այդ դպրոցի աւագ-ուսուցչուհի, պարտք եմ համարում նոյն հոգաբարձութեան դիմել, որ բարեհաճէ պարզել հետևեալ հարցերը, որոնք սկզբունքային նշանակութիւն ունեն։

1) Ամեն մի նոր հոգաբարձութիւն ունի՞ արդեօք բարոյական իրաւունք արձակելու առանց պատճառի և պատճառաբանութեան եղած ուսուցչական խումբը։

2) Եթէ ուսուցչական խումբը պաշտօնազուրկ լինի, հարկաւոր չէ՞, արդեօք, պատճառներ ունենալուց զատ, պաշտօնապէս և գրաւոր տեղեկացնել նրանց այդ մասին։

3) Եթէ հոգաբարձութիւնը իրան լիազօր է համարում այդօրինակ տնօրէնութիւններ անելու, առանց բանակցելու նոյնիսկ աւագ ուսուցչուհու հետ, ապա ինչո՞ւ այս մասին յայտարարում է այսքան ուշ (յուլիսի 30-ից) և ոչ թէ անմիջապէս այն ժամանակ, երբ հաստատվել է պաշտօնի մէջ։

4) Իրաւունք ունի՞ արդեօք մի հոգաբարձութիւն, դեռ եղած ուսուցիչներին պաշտօնապէս չարձակած, խնդիրներ ընդունել և ապա ձևի համար միմիայն յայտարարութիւններ տպել նոր խնդիրներ ընդունելու մասին։

5) Վերջապէս ո՞վ պէտք է բաւարարութիւն տայ այն ուսուցիչներին, որոնք պաշտօնի մէջ համարելով իրանց՝ դպրոցական տարվայ սկզբին կը վերադառնան Թիֆլիս և իրանց տեղերը բռնած կը գտնեն։

Յոյս ունեմ, որ յարգոյ հոգաբարձութիւնը կը բարեհաճէ անյապաղ տալ այս մասին պատշաճաւոր բացատրութիւն։

Ս. Ա. Տէր-Ղևոնդեան

Ա Ն Ց Ո Ւ Կ - Մ Ո Ռ Ց Ո Ւ Կ

(Նամակ խմբագրութեան)

—

Կ. Պոլսից հեռագիրը լուր բերեց, որ Օրմանեան մեղադրվում է 40,000 ոսկի կորզելու մէջ։ Նոյն տեղից ուղարկված են նկարներ, ուր Օրմանեան, պինդ սղմած կրծքին 30,000 ոսկով լի քսակը, հեւ ի հեւ վազում է դէպի բանկը։ Սպասենք այս լուրի ստուգութեանը. բայց սրա հետ միասին կուզէինք յիշեցնել, որ սրբազան Օրմանեանի մասին իր գահ բարձրանալու օրից նոյն կասկածները կային, զրոյցները տարածվում էին բերնէ բերան խիստ գաղտնապահօրէն։

Դեռ 1899 թ. էր, որ Կ. Պոլսի հայ թերթերը յայտարարեցին, թէ յունվարի սկզբներին պատրիարքը իր պաշտօնական բանախօսութեան մէջ՝ «խոստովաներ է թէ պատրիարքարանի պաշտօնէից ամսականները ճշգրիտ կը վճարուին։ Հետևեալ օրը նոյն ինքն «Բիւզանդիոն» ձայն բարձրացուց (բայց պատրիարքի բանախօսութենից յետոյ) այդ տարօրինակ վարչութեան դէմ։ Կը յայտնուի այժմ, ինչպէս կը հաստատէ նոյն լրագիրը, որ պատրիարքարանի բոլոր հասոյթները, վերջերս կառավարութեան տուած 40,000 ղրուշը, բոլոր այն նուէրները, որոնց մէջ «Հայաստանի կարօտելոց» չէ յիշուած՝ յատկապէս պատրիարքարանի պաշտօնէից, հետևապէս և պաշտօնէից են յատկացուած»։ (Տես «Մշակ» № 3, 1899 թ.)։

«Մշակի» նոյն տարվայ № 40-ի մէջ Գիրուկ գրում է. «Արևելք» հրատարակած է. Ս. պատրիարք հայրը յանձնաժողով մը կազմեց, որուն անդամներն են՝ պատրիարքարանի դիւանադպիրներէն Ալէքսան էֆէնդի Արփիարեան, Հրանտ էֆ. Մարգարեան և Տարսաւիչ էֆ. Գարակէօզեան, որոնց պաշտօնն է գաւառներու մէջ հաստատուած որբանոցներու, ինչպէս նաև գաւառացի կարօտեալներու համար պատրիարքարան յանձնուած նպաստներու գումարները մասնաւոր տոմարի մը մէջ արձանագրել և թէ որբանոցներուն և թէ կարօտեալներուն ցարդ ղրկուած և ասկէ վերջ ղրկուելիք դրամներուն յատուկ հաշուընթաց տոմար մը ունենալ, որպէս զի այս կարգի գործողութիւնները աւելի կանոնաւոր կատարուին»։

«Ուրեմն ճշմարտութիւն մըն է,—եզրակացնում է Գիրուկ,—որ մինչև այս օրս պատրիարքարան յանձնուած նպաստներու համար թէ օրինաւոր տոմար չկար և թէ այս կարգի գործողութիւնները կանոնաւոր կերպով չէն կատարուիր և նորին սրբազնութիւն երկու տարիէ ի վեր դեռ նոր զգացեր է այս պարտականութիւնը։ Բայց ինչո՞ւ միայն պատրիարքարանի դիւանադպիրներէ կը կազմէ նորին սրբազնութիւն այդ յանձնաժողովը։ Ի՞նչ զաղտնիքի արդիւնք է այդ մենաշնորհը»։

Ինչպէս երևում է, այդ խեղդուկ շշունկները բաւական վիլ արձագանքներ են տուել արտասահմանի լրագիրներում, որոնց դէմ զայրացած «Փունջ» լրագիրը պաշտօն է առել ս. Օրմանեան պաշտպանելու։

«Փունջի» խմբագիրը պէտք էր գիտնար, —գրում է Գիրուկը «Մշակի» № 62-ի մէջ,—որ իրմէն շատ աւելի արտասահմանի հայ լրագիրներն իրաւունք ունին հսկելու պատրիարքարանի ողորմաբաշխութեան վրայ, քանի որ մինչև հիմա ղրկուած նպաստի գումարներու կէսէն աւելին արտասահմանի ազգայնոց քսակներէն ելած է և ինչ կը պահանջէն արտասահմանի լրագիրները, եթէ ոչ օրինաւոր հաշուետուութիւն մը մինչև հիմա եկած ու բաշխուած գումարներու։ Երեք տարի է, որ անթիւ գումարներ կը թափուին պատրիարքարան և երբէք չը ներկայացուեցաւ օրինաւոր հաշուեցուցակ մը, որ գոհացում պատճառէր գոնէ նուիրատու բարերարներու։ Անշուշտ արտասահմանի հայ լրագիրները չէին կրնար հետևիլ «Փունջի» ծծրած գաղափարին թէ՝ «զաւակը հօրմէն իրաւունք չունի հաշիւ պահանջելու»։

Արդարև՝ անհրաժեշտ է ստուգութիւն։

Մ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ «НОВ. ВРЕМЯ» ԼՐԱԳՐԻ ԹՂԹԱԿԻՑ ԲԵՐԵԶՕՎՍԿԻՆ

—

Թաւրիզ, 29 յուլիսի

Նախընթաց մի նամակով յայտնել էի, որ տեղիս ռուսական հաստատութիւններում ծառայող հայ պաշտօնեաները ուղղակի փուշ են դառել յանձին «Нов. Время»-ի թղթակից պ. Բերեզօվսկու՝ «իսկական ռուս մարդկանց» աչքում։ Եթէ հայ պաշտօնեաներ միմիայն ռուսական հաստատութիւններում ծառայելիս լինէին, գուցէ կարելի լինէր որոշ մեկնութիւններ տալ, բայց հայ պաշտօնեաներ կան անգլիական բանկում, մաքսատանը, պօստատանը, հեռագրատանը ևայլն ևայլն, և յիշեալ բոլոր հաստատութիւնները օտար հաստատութիւններ են, այսինքն ո՛չ ազգային, ո՛չ հայկական։ Ինչո՞ւ անգլիական բանկը փոխանակ անգլիացիների՝ աւելի մեծ թւով հայ պաշտօնեաներ է պահում. ինչո՞ւ մաքսը, պօստը, հեռագրատունը վարվում են նոյնպէս։ Ըստ ասացուածի՝ միթէ հայերի աչքերն են գուրեկան, կամ թէ այդ հաստատութիւնները մի առանձին բարեացակամութի՞ւն ունեն դէպի հայ ժողովուրդը, կամ թէ, ով գիտէ, ըստ Բերեզօվսկիների, հայերը հիպնօզել, թովել գիտեն։ Յամենայն դէպս այդ պատճառներից մէկը պիտի գոյութիւն ունենար, որ անգլիացին, ռուսը և պարսիկը իրանց ազգակիցներին թողնելով հայերին են տեղ տալիս իրանց հաստատութիւններում։ Փոխանակ մենշիկովեան զառանցանքների մէջ օրօրվելու ընթերցողին, մենք ուղղակի փաստերին կը դառնանք։

Ինչքան էլ աշխարհը տակնուվրա լինի, մեր սօցիալիստները բղաւեն ու ճղաւեն, թէ ազգայնականութիւն գոյութիւն չունի ամենաառաջադէմ ազգերի մէջ, մենք նրանց հետ համամիտ կը լինենք տեսականի մէջ միայն. բայց գործնականը մեզ կասի, որ եթէ անգլիացին, ռուսը և պարսիկը կարողանան հայերին փոխարինել իրանց ազգակիցներով նոյն արժանաւորութեամբ և նոյն ռոճիկներով, վաղուց արդէն հայերը տեղի տուած կը լինէին։

Պարսկահայը հանգամանքների ստիպմամբ կանոնաւոր կրթութիւն չէ կարողանում ստանալ, որպէսզի կարողանայ անկախօրէն, ինքնուրոյնաբար կեանքի ասպարէզում հրապարակ գալ աւելի կարևոր պաշտօններ, կարիերաներ ստեղծել և այլն, բայց միաժամանակ նա ձեռքերը ծալած չէ նստում և աշխատում է իր միջավայրի համար պատրաստվել, որքան որ միջավայրի հանգամանքները, պայմանները նպաստում են իրան։ Եւ այդ է գլխաւորապէս պատճառը, որ ամեն մի պարսկահայ [illegible] տարրական և միջնակարգի մօտ կրթութիւն ունենալուց՝ ծանօթութիւն է ունենում և մի քանի օտար լեզուներից, չենք ուզում ասել «իմանում է մի քանի լեզուներ», որպէսզի մեր արտայայտութիւնը աւելի համեստ լինի։

Պարսկաստանում պաշտօն որոնողը նման հաստատութիւններում պիտի ծանօթութիւն *) ունենայ, որոշ կրթութեան հետ միասին, հետևեալ լեզուներին՝ Ատրպատականի թուրքերէնին, պարսկերէնին, ռուսերէնին, ֆրանսերէնին և անգլերէնին, չեմ հաշւում և հայերէնը, որը յաճախ պէտք է գալիս բանկային հաստատութիւններում։

Արդ, ասացէք խնդրեմ, պ.պ. Բերեզօվսկիներ, Մենշիկօվներ, «իսկական ռուս մարդիկ», եթէ դուք մի վայրկեան թողնէիք ձեր աշխարհը, ուր թիւրիմացութեամբ ընկած էք դուք, և որոշէիք Պարսկաստանում մի առևտրական հաստատութիւն ունենալ, դուք ո՞ւմ պաշտօն կը տայիք։—Ձեր ատելի հայի՞ն, որը ծանօթ է երկրին, օժտված է վերոգրեալ առաւելութիւններով և բաւականանում է անհամեմատ աւելի պակաս ռոճիկով, թէ՞ ձեր ազգակցին, որը անծանօթ է երկրին, երկրին անհրաժեշտ լեզուները չը գիտէ, և երկապատիկ, եռապատիկ ռոճիկ է պահանջում։ Գուցէ կրքերը ձեզ այնքան կուրացրած լինեն, որ հնարաւորութիւն չունենաք այդ պարզ ճշմարտութիւնը երևակայելու, բայց մենք կասենք, որ եթէ դուք կապիտալի ղեկավարներ լինէիք՝ կը տեսնէիք, որ կապիտալը աւելի համամարդկային սկզբունքների կողմնակից է... նա տեղ է տալիս այն ամենին, որոնք յարմարվում են և ձեռնտու են իր շահերին առանց ազգի և կրօնի խտրութիւնների... Եւ դուք ինքներդ լինելով միաժամանակ իսկական շովինիստ, այդ վայրկեանին կը ձևանայիք իսկական աշխարհաքաղաքացի և հակառակ ձեր կամքի և ատելութեան կարիքից ստիպված ձեռք կը մեկնէիք ձեր

*) Ծանօթութիւն ունենալ՝ պիտի հասկանալ խօսելու և գրագիտութիւն ունենալու մաքով։

Խըբ.

առելի հայերին և նրա կենդանիքը ձեր հաստատութեան մէջ։

Հետևաբար եթէ հայերը կարողանում են այս ու այն հաստատութեան մէջ պաշտօններ ձեռք բերել, այդ պիտի վերագրել միմիայն իրանց ձեռնհասութեան, իրանց արժանիքներին. և մենք կրկնում ենք, որ այն պաշտօնները, որոնք ներկայումս զբաղեցնում են հայերի ձեռքում, չեն վարձատրվում ըստ արժանոյն [illegible] միմիայն այն գլխաւոր պատճառով, որ դրանք գտնվում են տեղացի հայերի ձեռքում. եթէ այդ պաշտօնները տեղացիներ չը լինէին, եւ առաւել հայեր չը լինէին, նոյն պաշտօնների համար ամեն մի հաստատութիւն ստիպված կը լինէր օտարներին եռապատիկը և քառապատիկը վճարել։ Այդ լաւ է հասկանում ամեն մի օրինաւոր հաստատութեան վարչութիւն և վարվում է այնպէս, ինչպէս որ իր հաստատութեան շահերն են պահանջում։ Հիւսիսում նստել և հարաւի մասին դատել միմիայն յատուկ է այն ազգայնամոլներին, որոնք իրանցից դուրս ազգութիւն, մարդկութիւն չեն ճանաչում։ Այդ մարդուկները չը գիտեն, որ իրանց վարմունքով արդէն ծառայութիւն են անում իրանց ազգութեան, իրանց հայրենիքին և իրանց կառավարութեան…

Հայերս, որ վարակված ենք ներկայումս քննադատական հայեացքներով և ինքնաքննադատութիւնը անհամեմատ տեղն է բռնում մեր հրապարակախօսութեան մէջ, նեռուից հեռուն կարդում կցկտուր քաղուածքներ „Нов. Вр.“-ական բարբաջանքներից, «շէյթանի» գրչումով հրաշք կարծէք ունչում էինք որոնելու որոշ հշմարտութիւններ… բայց երբ մտածենք ամբողջ այդ կատաղած գրված մի «հոծուշին»… հոտոտելու դժբաղդութիւնն ունեցանք, այն ժամանակ միայն մենք եղել մենք և ինչ հրէշային, աւելի ճիշտ՝ „Нов. Вр.“-ական խեղաթիւրութիւններն են եղել պատճառ ազգերի դժբաղդութեան, Ծրտութեան…

Ժամանակները փոխվել են, փակված դռներն են խորտակվում, պիրկ շղթաներն են քանդվում, և ազատ լեզուն և ազատ խօսքն է հրապարակ գալիս…

Անցածի բալանսը—հաշւեկշիռը—պատմութեան սեփականութիւն պիտի դառնայ, որի վրա պիտի բարձրանան թէ անէծքի և թէ օրհնութեան արձանները…

Եւ փոխանակ գգւանդանալու, փոխանակ գղձումի առա չօվինիստները դեռ չը բաւականացած նորագոյն պատմութեան մէջ նման չունեցող կովկասեան արհաւիրքներով դէպի Պարսկաստան են մեկնում իրանց արիւնոտում դունչը, իրանց գիշատիչ մագիլները՝ ցամքած երակներից արիւն հոսեցնելու, ճիւաղային տենչանքների, բաղձանքների յագուրդ տալու համար…

Բայց ի մեծ ցաւ «Новое Время»-ականների պիտի ասել, որ մեր տգէտ և փառասէր ժողովուրդն էլ կարողացել է ճանաչել «շէյթանի» ալլանդակ պատկերը, և յայտ ունենք, որ պարսիկ ժողովուրդը իրանցից լինելով ներքում դաւերին՝ խիստ դգաց կը լինի և չարութեան գործիք չի դառնայ «ռուս հայրենասէրների» ձեռքում…

Մենք յայտ ունենք, որ պ. Բեբիզովկին, որը по заказу գրող մերենայ թղթակից՝ [illegible] է, կը ասպսի իր կենտրոնին [illegible] հետագրի պատասխանին—«ինչ ասում գրել այսուհետև»… Որովհետև մեր յաւում ենք, որ պարոնի այսուհետ ուղարկած թղթակցութիւնները հավերի փոփոխութեան շնորհիւ չեն սպասեւ «Новое Время»-ում, հետևաբար նոր հրահանգների պիտի սպասել…

Մենք շատ ցաւում ենք, որ հնարաւորութիւն չունենք ռուս բանիմաց ժամանակ մեր կարծիքները յայտնելու, դուցէ հնարաւոր լինէր մերկացնել մեր ծառայութիւնը մատուցանել ռուս գիտակից ժողովրդին ծանօթացնելով այն անգղագուրծ մասին, որ «ռուս հայրենասէրների» շնորհիւ գոյութիւն ունի Պարսկաստանում։ Մենք ցոյց կը տայինք և կապացուցանէինք, որ այդ «ռուս հայրենասէրները» իսկապէս մեծ Ռուսաստանի տեարդ թշնամիներն են։ Դրանց շնորհիւ ռուսական պրեստիժը բաւական ընկաւ Պարսկաստանում. պարսկան էլ հասաստաց ենք, որ պ. Բեբիզովկին կը լրացնէ. Մեր նախընթաց յօդուածով ասել էինք, որ «Новое Время»-ի թղթակցի Պարսկաստան գալը մի քաղաքական մեծ սխալ էր, որի հետևանքներին շատ շուտով ականատես կը լինի ռուս գիտակից ժողովուրդը։ Ռուս գիտակից մամուլը և հասարակութիւնը, եթէ իսկապէս ցանկանում է մարդասիրական և անկեղծ հայրենասիրական զգացմունքով, օր առաջ պիտի աչալուրջ մաքրել ռուսական մշուշոտ Թուրք մեխանիզմներ, որոնց բնութիւնը ռուսական և կործանարար է համամարդկային քաղաքութեան։

Իբօ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ներքին

ՍՏԱՆՑԻԱ ԼԱԲԻՆՍԿԱՅԱ. Երէկ երեկոյեան [illegible] ավանից ռուս մո-

ղովրդի միութեան անդամ Բուրցովը։ Ցանցաւորը փախաւ։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ։ Եկաւ Սև ծովի ծովային ույժերի կառավարիչ փոխ-ծովապետ Բոստրեմը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յուլիսի 29-ին Բարձրագոյն քննութեան արժանացաւ մինիստրների խորհրդի յատուկ օրակարգը՝ անցեալ սենատի վարչութիւններում ներկայ եղած սենատորների ռոճիկները կրճատելու հարցի մասին։ Որոշվեց առաջարկել արդարադատութեան մինիստրին՝ միջոցներ ձեռք առնել, որ ապագայում ոչ միայն աւելանան այդ սենատորների ռոճիկները, այլ որոշվի յայտնի մի չափ։

Երկրագործութեան վարչութեան թոյլտւութեամբ սեպտեմբեր ամսից Աստրախանում բացվում է այգեգործութեան և բանջարանոցի նահանգական ցուցահանդէս։

Նկատի առնելով, որ վերջին ժամանակս, բանտային գլխաւոր վարչութեան տեղեկութիւնների համաձայն, բանտերում յաճախ են կրկնվում բանտարկեալների ձեռքով ինքնակամ դատաստան կտրելու դէպքեր, բանտային գլխաւոր վարչութիւնը այդօրինակ դէպքերի առաջն առնելու համար առաջարկել է նահանգապետներին, շրջանների կառավարիչներին և քաղաքապետներին՝ պարտաւորեցնել անպատճառ բանտերի կառավարիչներին.—այն բանտարկեալներին, որոնց տեղում վտանգ է սպառնում, ըստ հնարաւորութեան պահել առանձին կամերաներում, յամենայն դէպս առանձին այն բանտարկեալներից, որոնց կողմից երկիւղ է զգացվում, առանձին հսկողութիւն ունենալ նրանց վրա։ Այդ միջոցը չիրագործելու անկարողութեան դէպքում, առաջարկել իշխանութեան տեղափոխել այդպիսի բանտարկեալներին ուրիշ բանտ։

ՐՕՍՏՕՎ Դ./Վ.։ Քաղաքապետը, նկատի առնելով խօլերան, միջնորդել է, որ այս տարի ուսումը սկսվի քաղաքապետութեան մէջ սեպտ. 1-ից։

ԿԻԵՎ։ Բայոնական յանձնաժողովը, նկատի առնելով սերմացուի անյետաձգելի կարիքը, որոշեց հեռագրով խնդրել ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրից, հերթից դուրս տեղափոխել ցորեն Կիեվի, Պօլտավայի, Չերնիգովի և այլ նահանգների համար. նաև որոշեց խնդրամատոյց լինել ընդլայնել Օդեսսայի նաւահանգիստը։

Արտաքին

5 օգոստոսի

ԼՕՆԴՕՆ։ «Times»-ին հաղորդում են Տօկիօյից, որ ճապօնական ձկնորսները դիմադրում են Բերինգեան ծովի կօնվենցիային։

ՓԱՐԻԶ։ Օգոստոսի 4-ին ամբողջ Ֆրանսիայում բացվեցին գեներալ խորհուրդների սովորական նստաշրջանները։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Սկուպշչինան 69 ձայնով ընդդէմ 42-ի երկրորդ ընթերցումով ընդունեց Աւստրօ-Ունգարիայի հետ կապած առևտրական պայմանագիրը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Գուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. ոտքի ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Այս տարվայ օգոստոսի 20-ից վերաբացվում է
Էջմիածնեցոց
Ս. Գէորգ եկեղեցու ծխական Մարիամեան միդասեան իգական դպրոցը, որի համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ

Նոր ծրագրին համապատասխանող
ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐ

Խնդիրներն ընդունվում են հոգաբարձութեան անունով նոյն եկեղեցու բակում։ Հին ուսուցչական կազմը համարվում է արձակված, որի անդամները կարող են ներկայացնել նոր խնդիրներ։
(հ.) 2—2

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Կ Ե Ն Տ Ր Ո Ն Ա Կ Ա Ն
Գ Ր Ա Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Ն Ո Ց Ո Ւ Մ
վաճառվում են

Աղանեան Գ. ա. ք. Աղօթատետր	10 կ.
» Կարգ Աստուածպաշտութեան	50 կ.
Երզնկեանց Եզ. ա. ք. Դասատետր կրօնի, Ա. տ.	20 կ.
Բ. տ. հին ուխտ	30 կ.
Գ. տ. նոր ուխտ	30 կ.
Երզնկեանց Գր. ա. ք. Քրիստոնէական բարոյագիտութիւն	50 կ.
Մարտիրոսեան Յ. ա. ք. եկեղեցական պատմութիւն	40 կ.
Տէր-Ստեփանեան, Սկզբունք քրիստոնէական հաւատոյ	60 կ.
Տէր-Գաբրիէլեան, Քրիստոնէական վարդապետութիւն	30 կ.
Կոստանեան Կ. Ծաղկաքաղ մ. ա.	25 կ.
» » մ. բ.	35 կ.
» » մ. գ.	40 կ.
Ղուկասեան, Գրաբարի քերականութիւնը	50 կ.
Մալխասեան, Գրաբարի համաձայնութիւնը	50 կ.
Նազարեան, Հայոց լեզուի ուսուցիչ գ. տ.	40 կ.
դ. տ.	60 կ.
» Ընտիր հատուածներ մ. Ա. արձակ գրուածքներ	80 կ.
մ. Բ. բանաստեղծութիւններ	80 կ.
Երզնկեան, Թւաբանական խնդիրներ և օրինակներ ա. և բ. տ.	30 կ.
գ. և դ. տ.	35 կ.
Երզնկեան, Աշխարհագրութեան տարրական դասընթացք, Հայաստանի աշխարհագրութեան համառօտ տեսութ.	60 կ.
Պալասանեան, Պատմութիւն հայոց, սկզբից մինչև մեր օրերը	1 ր. 50 կ.
Վանցեան Գր., Համառօտ պատմութիւն հայոց	50 կ.
Վինօգրադով, Ընդհանուր պատմութիւն հին դար	1 ր.
» միջին դար	1 ր.
» նոր դար	1 ր.
Ֆօստէր, Բնախօսութիւն, դպրոցական դասընթացք	30 կ.
Բահաթրեան, Ուղեցոյց հայ ուսուցչի	1 ր.
Երզնկեան Գր. ա. ք. Դաստիարակութեան խորհրդածութիւններ	30 կ.
» Մանկավարժութեան պատմութիւն	1 ր.
Մանդինեան, Համառօտ մանկավարժութիւն	1 ր. 50 կ.
Տէր-Աստուրեան Հայկ, Պատմութիւն հայոց	45 կ.
Տէր-Սարգսեան, Գեղագրութեան դասաւանդման եղանակը	20 կ.
» Գեղագրութեան օրինակներ	30 կ.
Տէր-Միրաքեան, Ժողովրդական դպրոցի մեթօդիկա	1 ր. 50 կ.
» Դասաւանդութեան ուղեցոյց	1 ր.
Աթանասեան, Բնագիտութիւն	65 կ.
Աբեղեան Մ. Ընդհանուր աշխարհագրութիւն	70 կ.
Բարայեան, Դասագիրք ընդհանուր աշխարհագրութեան	65 կ.
Գրիգորեան, Բնագիտութիւն	60 կ.
» Մարդակազմութիւն	60 կ.
Քիշմիշեան, Համառօտ բուսաբանութիւն	30 կ.
» Նախագիտելիք բուսաբանութեան	80 կ.

Նոյն գրատանը վաճառվում են

Ս. ա. ք. Սահակեանի կրօնի դասագրքերը, Աղայեանց Ղազարոսի, Աբեղեան Մանուկի, Արարատեան Յովհաննէսի, Թումանեանց Յ., Սարգսեան Լ., Վանցեան Գր. և Տէր-Ղևոնդեանց Նիկ. հայոց լեզուի դասագրքերը։ Զօհրաբեան Յ., Սպարապետեան Ա., Հենչելի և Փորսուղեանի թւաբանութեան դասագրքերը։
(հ.) (ապ.) 4—1

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Թ ի ւ ր ք
սահմանադրութիւնը
և
ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԹՈՒՐՔ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1) Կայսերական հրովարտակը, Աբդուլ-Համիդի պատկերով
2) Սահմանադրութիւնը, Միթհադ փաշայի պատկերով
3) Երկու խօսք «Միթհադեան սահմանադրութեան» մասին
4) Ահմէդ Րիզայի կենսագրութիւնն ու պատկերը
5) «Միութիւն և առաջադիմութիւն» կուսակցութ. ծրագիրը
6) Սաբահէդդինի կենսագրութիւնն ու պատկերը
7) «Ապակենտրօնացման և անհատական նախաձեռնութեան» կուսակ. ծրագիրը
8) Դոկտ. Աբդուլլահ Ջէվդէթի կենսագրութիւնն ու պատկերը
9) «Շուրայի Օսմանի» կուսակցութեան ծրագիրը

Կազմեց Տ. ԶԱՒԷՆ
Գինն է 20 կոպ.

Դիմել՝ Վ. Վարդանեան, Типографія «Эпоха», Гановская № 3. Միւս քաղաքներից փողի փոխարէն կարելի է ուղարկել նամականիշեր։
6—6

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼԻ

Ս. Աւետման եկեղեցու համար հարկաւոր է
ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՅ
Միջնակարգ դպրոց աւարտած
Գերադասելի է համալսարանաւարտը։ Պայմանների մասին դիմել՝ Мелитополь, Тав. губ., Ктитору С. С. Мадиньянцу.
(և. հ.) 2—2

Նոր-Նախիջևանի բեմականաւարs և Ռոստօվի երաժշտական դպրոցի (Муз. уч. отд. Импер. Рус. Муз. Общ.) վկայագրով
երգեցողութեան մասնագէտ
→ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ԵՒ ԽՄԲԱՊԵՏ ←
ուսուցչութեան և խմբապետութեան ՊԱՇՏՕՆ Է ՈՐՈՆՈՒՄ։ Հասցէ՝ Владикавказъ, Мѣщанская, № 35, д. Шошіева, для С. А.
(և. հ. շ.) 3—2

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։

Սովորեցնում և պատրաստում են
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագիտարկ.

Ներկայ տարվայ կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու է ձրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր սղագրութիւն (стенографія)։

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1908 թ. սեպտեմբերի 15-ից, պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։

Դրանից անկախ՝ բացված է քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул., № 22, ամեն օր։ Վերևում յիշած ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ։ 20—4
(կ. ե. հ.)

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ

Լիակատար բժշկութիւն ՍԻՖԻԼԻՍԻ և նրա հետևանքների

Ի. Ավրախօվի ԻՂԱՆԱԿՈՎ

Որպէս բժշկվել սիֆիլիսից բոլոր շրջաններում և ձևերում նրա հետևանքներից, այսինքն կաթուածներ, տաքէս, ոսկրացաւ, բծեր, վէրքեր և այլն, նոյնպէս խլացաւ և էկզէմա։

Բժշկութիւն առանց սնդիկի և եօդի անվնաս բուսական բալզամով։ Կատարեալ բժշկութիւն 2—4 շաբաթում առանց վերադարձների։ Բրօշիւրը ուղարկվում է երեք 7 կոպէկանոց մարկաներ ուղարկելուց։ Շատ կան նօտարով վաւերացրած շնորհակալութիւններ և բժիշկների վկայականներ։

Հեղինակի մօտ կարելի է ստանալ ձրի՝ С.-Петербургъ, Колокольная ул., №1 1, собств. домъ.

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԼԶԱՄ ծախվում Դ. ԱՎՐԱԽՕՎԻ մօտ է միմիայն. СПБ. Колокольная ул., № 11,

ՍԻՖԻԼԻՍԻ
(հ. կ.)

ՆՈՐ ԳԻՒՏ
„ԲՕՐՆՕ-ՆԱՖԹԱԼԱՆ“

Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պիրքացնում մազերը, նպաստում է նրա բուսնելուն և տալիս է նրան խսկական տեսք։

Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի վնասակար նիւթ։

Վաճառվում է՝ Кавказское Т-во торгов. аптек. товарами; Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленеіяхъ. դեղատներում, դեղավաճառների և հոտաւէտեղէն ծախողների մօտ։
(7,22) 25—25

ԺԱՄԱՑՈՅՑ
KAVALIER

Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով տղամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ։ Կորպուսը փայլուն մուգ-կապոյտ գոյնի է։ Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված։ Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա։ Ընթացքը՝ խնամքով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն։

Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ։

Առաքման համար վերցվում է գնողներից { Եւրոպական Ռուսաստան 50 կոպ. / իսկ Ասիական » 75 կոպ.

Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому
Московскій Центральный Складъ Часовъ.
Москва, д. Виноградова № 126.

Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ։
(հ. կ.) 30—5

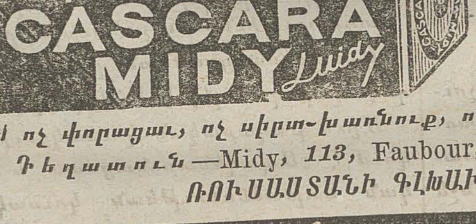

ԿԱՍԿԱՐԱ-ՄԻԴԻ

Պիլիւլներ, ֆրանսիական ժողովրդական միջոց
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԱՄՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Չափը.—2 պիլիւլ երեկոյեան պառկելիս։ Կասկարա-միդին չէ առաջացնում ոչ փորացաւ, ոչ սիրտ-խառնուք, ոչ էլ լուծողութիւն։

Դեպոտուն—Midy, 113, Faubourg St. Honoré, Պարիզ։
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԵՂԱՏՆԵՐՈՒՄ։
24—2
(165951)
(7, 17, 27)

Типографія „Экономія“ Ав. Мугдусіакопова съ С-ми Большая Вавкская ул. № 3.